

Kultura książki i prasy polonijnej
Dziedzictwo narodowe i światowe

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 2687

Kultura książki i prasy polonijnej

Dziedzictwo narodowe i światowe

pod redakcją

**Marii Kalczyńskiej, Danuty Sieradzkiej,
ks. Zdzisława Małeckiego**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2009

Redaktor serii: Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa
Krystyna Heska-Kwaśniewicz

Recenzent
Edward Walewander

Redaktor
Wiesława Bulandra

Projektant okładki i szaty graficznej
Paulina Tomaszewska-Cieplý

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Mirosława Żłobińska

Copyright © 2009 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1824-0

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 21,5. Ark. wyd. 24,5. Papier offset. kl. III,
90 g Cena 38 zł

Lamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c., M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wstęp (Maria Kalczyńska, Danuta Sieradzka, ks. Zdzisław Małecki)	9
--	---

Kultura książki

Arkadiusz Wagner Andrzej Kłossowski, badacz problematyki polskiej książki na obczyźnie	17
Danuta Bilikiewicz-Blanc Polonika a polityka przekładu literatury polskiej po 1945 roku	27
Maria Kalczyńska Z problematyki badawczej nad kulturą książki polskiej za granicą	45
Hanna Langer Problematyka bibliotekarstwa polonijnego na łamach „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” w latach 1989—2004	54
Krystyna M. Barbara Leonowicz-Babiak Wpływ publikacji Stowarzyszenia Chrześcijańskiej Służby Wyzwolenia Narodów na świadomość polityczną Polonii w latach 1982—1987	71
Agnieszka Łakomy Metody rozpowszechniania i promocji polskiej książki wśród społeczności dipisowskiej w Niemczech w pierwszych latach po II wojnie światowej	84
Halina Mokrzycka Polonika kanadyjskie z Biblioteki Polskiej im. Wandy Stachewicz w Montrealu	94

Jacek Puchalski	
Program „Rejestracja zbiorów polskich za granicą ze specjalnym uwzględnieniem dziedzictwa zagrożonego”	112
Piotr Roguski	
Niemieckie <i>Polenlieder</i> . Problem publicystyczny i badawczy	127
Marian J. Bialas	
Polska księgarnia w Edmonton	138

Kultura prasy

Agnieszka Bajor	
Jan Kowalik — badacz i bibliograf prasy polonijnej	145
Krzysztof Alberski	
Z tradycji i współczesności gromadzenia bieżących czasopism polonijnych w Bibliotece Narodowej	158
Arkadiusz Kugler, Waldemar Kugler	
Czasopiśmiennictwo uchodźców polskich na Węgrzech w czasie II wojny światowej — zarys problematyki	173
Zdzisław Małecki	
Działalność wydawniczo-prasowa polskiego duchowieństwa w Niemczech. Zarys problemu	186
Anna Marcol	
Magazyn kulturalny „Zarys” (2001—2007) — rocznik literacko-kulturalny Polonii niemieckiej	199
Karol Makles	
Polonijne zagadnienia książki i prasy na łamach czasopisma „Wspólnota Polska”. Bibliografia za lata 2002—2007	211
Roman Nir	
Materiały archiwalne do badań emigracyjnej i polonijnej prasy w Archiwum Polonii w Orchard Lake, USA	224
Magdalena Pluskota	
„Duszpasterz Polski Zagranicą” i „Przegląd Powszechny” — periodyki formacji duszpastersko-emigracyjnej Polonii	241
Danuta Sieradzka	
Kalendarze polonijne Związku Narodowego Polskiego na terenie Chicago (1995—2009)	253

Jan Wolski	
„List Oceaniczny” i „Nowy Prąd”. Dwa polskie pisma literackie w Kanadzie	267
Wojciech A. Wierzewski	
Sekret żywotności polonijnej prasy i radia w USA	278

Instytucje książki i prasy

Zbigniew Judycki	
Z działalności Instytutu Badań Biografistycznych w Vaudricourt we Francji (Institut de Recherches Biographiques)	289
Maria Kalczyńska	
Źródła do dziejów poloników niemieckich w zbiorach Gabinetu Książki i Prasy Polskiej w Niemczech w PIN — Instytucie Śląskim w Opolu	296
Agata Kalinowska-Bouvy	
Promocja książki i prasy polonijnej w działalności Polskiego Stowarzyszenia Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Europie — APAJTE	307
Edyta Mach, Stan Mach	
Rola prasy polonijnej dla projektu: „Polonicum Machindex Institut — ewidencja poloników i polskich znaków pamięci na obczyźnie”	320
Indeks osobowy (Agnieszka Łakomy)	327
Summary	341
Zusammenfassung	343

Wstęp

Książka i prasa to ważne przekazniki medialne w kontaktach międzynarodowych, to szczególne atrybuty kultury narodowej, a także system wartości społecznych wpisanych w określony proces historyczny.

W Kraju działa wiele instytucji zajmujących się dokumentacją dorobku piśmienniczego Polonii i emigracji¹. Także poza Polską, w wielu ośrodkach polonijnych i zagranicznych, można spotkać osoby zajmujące się ochroną, popularyzacją czy dokumentacją cennych poloników. Jednak dotychczasowa nasza wiedza na ten temat, szczególnie tych instytucji zagranicznych, jest jeszcze zbyt mała i wymaga stałych uzupełnień.

Po wydaniu pracy *Biblioteki polskie za granicą. Przeszłość i terażniejszość* (Katowice 2007) poniżej wymienione środowiska naukowe podjęły się przygotowania kolejnego opracowania, kontynuującego i konsolidującego badania zagadnień polonijno-bibliologicznych.

W wydaniu niniejszej książki udział mieli: Zakład Historii Książki Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Gabinet Książki i Prasy Polskiej w Niemczech w PIN — Instytucie Śląskim w Opolu, Polskie Stowarzyszenie Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Europie (Association des Auteurs, Journalistes et Traducteurs en Europe — APAJTE), Pracownia Bibliografii Poloników Zagranicznych Biblioteki Narodowej w Warszawie, Sekcja Zagranicznych Wydawnictw Ciągłych BN w Warszawie oraz Archiwum Polonii i Emigracji w Orchard Lake w USA.

Obecnie zajęto się bardziej ogólnie tematyką polskiej książki i prasy. Zebrano informacje dotyczące instytucji i osób zajmujących się opracowa-

---

¹ Przede wszystkim wskazać należy na agendy działające w BN w Warszawie.

niami naukowymi jak również dokumentowaniem i popularyzacją tej tematyki w Kraju i za granicą. Jednak są to wciąż rozeznania wstępne i w miarę możliwości redaktorzy i autorzy tomu będą je poszerzać i uzupełniać o nowe fakty i dane.

Zamiarem badaczy jest sukcesywne gromadzenie wiedzy na temat polonijnej kultury książki i prasy, tworzenie bazy jej instytucji oraz jej przedstawicieli. Główne zadanie stanowi zwrócenie większej uwagi na twórców poloników: autorów, drukarzy, wydawców, księgarzy, dziennikarzy, redaktorów, bibliotekarzy, bibliofilów i innych pracowników zasłużonych dla tej dziedziny wiedzy. Należy także ujawnić i przedstawić ważne dla polskiej kultury osoby tworzące poza granicami kraju, wskazać na ich wkład w dzieje kraju osiedlenia. Jest również zamysł stworzenia leksykonu pracowników polonijnej książki i prasy w obiegu europejskim czy światowym². Należy też sięgnąć do idei badań nad polską książką za granicą, jaką reprezentował w bibliologii nieżyjący już prof. Andrzej Kłossowski, oraz odwołać się do dokumentacji poloników prasowych, prowadzonej przez Jana Kowalika. Poczynania te będą mogły stanowić uzupełnienie projektu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pt. *Rejestracja księgozbiorów polskich za granicą ze specjalnym uwzględnieniem dziedzictwa zagrożonego*.

Swoje teksty do niniejszej pracy zbiorowej przekazali m.in. naukowcy, duchowni, przedstawiciele Polonii i emigracji, osoby interesujące się problematyką szeroko rozumianej kultury książki i prasy polonijnej, którym nieobcy jest polski dorobek kulturowy i naukowy znajdujący się poza granicami naszego kraju, oraz ci, którzy zajmują się jego dokumentacją w kraju.

Treść tej książki składa się z kilku części. Pierwszą — *Kultura książki*, dedykowano Andrzejowi Kłossowskiemu, znakomitemu badaczowi książki polskiej za granicą. Nieprzemijającą wartością w jego opracowaniach jest uwzględnienie bogatego kontekstu uwarunkowań społecznych, politycznych i kulturowych, opartych na szerokiej podstawie źródłowej z zastosowaniem metod właściwych nowoczesnemu księgoznawstwu³.

Drugą część — *Kultura prasy* — dedykowano Janowi Kowalikowi, uważanemu za historyka bibliografii polonijnych. Jego niestrudzona praca dokumentacyjna pozwoliła na wszechstronne opracowanie prasy polskiej diaspory za granicą⁴.

² Por.: *Polsko-niemiecki leksykon biograficzny. Ludzie polskiej książki i prasy w Niemczech*. Oprac. M. Kalczyńska. Opole 2001.

³ Por.: *Historia książki polskiej za granicą. Problemy badawcze*. Warszawa 1980; *Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki*. Wrocław 1984; *Polskie oficyny wydawnicze na obczyźnie. Rys historyczny*. Warszawa 1993, oraz *Biblioteki polskie na obczyźnie*. Warszawa 1992.

⁴ Znany jest jako autor *Bibliografii czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku*. T. 1—5. Lublin 1976—1988.

Biografie tytułowych postaci, naszych poprzedników w dziele dokumentacji poloników książkowo-prasowych, znalazły się w rozdziałach wprowadzających do tematyki danej części książki.

W pierwszej części zaprezentowano artykuły odnoszące się do problematyki kultury książki polskiej za granicą. Zamieszczono w sumie 9 tekstów (artykułów i komunikatów), mówiących o sytuacji książki polonijnej w świecie. Zbiór otwiera artykuł Danuty Bilikiewicz-Blanc na temat związków przekładu literatury polskiej w świecie z polityką. Autorka kieruje Pracownią Bibliografii Poloników Zagranicznych w Bibliotece Narodowej i od wielu lat zajmuje się systematyczną dokumentacją poloników. Prezentowany w artykule materiał badawczy stanowi podstawę do dalszych opracowań tej kwestii.

Maria Kaczyńska skupia uwagę na problematyce badawczej dotyczącej współczesnej kultury książki polskiej za granicą, szczególnie akcentując tematykę polsko-niemiecką. Autorka przedstawia czynniki warunkujące kontekst badań bibliologicznych, wpisanych w aspekt interdyscyplinarnych studiów kulturowo-społecznych. Widzi ważne zadanie dla bibliologii w popularyzacji i ochronie poloników.

W tematykę bibliotekarstwa polonijnego, obecnego na łamach „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” w latach 1989—2004, wprowadza materiał Hanny Langer. Autorka dokonała szczegółowej analizy jednego z podstawowych źródeł wiedzy o szeroko rozumianym bibliotekarstwie polonijnym.

Opracowanie Krystyny Leonowicz-Babiak ukazuje wpływ publikacji Stowarzyszenia Chrześcijańskiej Służby Narodów na świadomość polityczną Polonii w latach 1982—1987. Autorka zwraca uwagę na ważny okres w dziejach Europy Środkowej, który doprowadził do niepodległości Polski i innych krajów postsowieckich.

Agnieszka Łakomy w swoim artykule skupia się na metodach rozpowszechniania i promocji polskiej książki wśród społeczności dipisowskiej w Niemczech w pierwszych latach po II wojnie światowej. Omawia reklamy prasowe, katalogi wydawnicze oraz działalność Zrzeszenia Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Niemczech z siedzibą w Hamburgu, koordynującego akcje promocji polskiego dorobku książkowego w Niemczech.

Polonika kanadyjskie z Biblioteki Polskiej im. Wandy Stachewicz w Montrealu przedstawiła Halina Mokrzycka. Otrzymujemy przegląd jednego z największych księgozbiorów poloników w Kanadzie (zbiory specjalne, prasa). Wiele informacji zawartych w artykule pochodzi od dyrektor placówki Hanny M. Pappius, z którą autorka nawiązała kontakt.

Jacek Puchalski dokonał analizy przebiegu programu, który prowadził w Departamencie do spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Tytuł programu brzmi: *Rejestracja zbiorów polskich za granicą ze specjalnym uwzględnieniem dzie-*

dzictwa zagrożonego. Okres lat dziewięćdziesiątych XX i początku XXI wieku przyniósł nasilenie się zjawisk niekorzystnych dla działalności bibliotecznej emigracji. Dlatego też zespół, działający pod naukowym kierownictwem Barbary Bieńkowskiej, podjął się opracowania poloników bibliotecznych. Do końca 2007 roku udało się odnotować kilkaset polskich bibliotek działających współcześnie za granicą.

Piotr Roguski przedstawia mało znany problem poloników niemieckich odnoszących się do tematyki *Polenlieder* — dziewiętnastowiecznych niemieckich wierszy o Polsce, dotyczących zrywów niepodległościowych. Przywołuje ważniejsze utwory wydawane w antologiach niemieckich od XIX do XX wieku oraz zwraca uwagę na ważność tego problemu dla nauki, także dla kultury książki polskiej w Niemczech.

Marian Bialas skupia się na opisanu z autopsji jednej z ważniejszych instytucji kultury książki polskiej w Kanadzie. Placówka ta działała w latach 1984—1990, zajmowała się nie tylko handlem książką, ale była też ośrodkiem spotkań, wystaw, dyskusji, konkursów i centrum informacyjnym o polskich wydarzeniach kulturalnych, zarówno w Kanadzie, jak i na świecie.

W drugiej części omawianej pracy znalazły się artykuły związane z tematyką polonijnej prasy. Zamieszczono 10 tekstów (artykuły, komunikaty i dokumenty).

Przedmiotem artykułu Krzysztofa Alberskiego stała się problematyka gromadzenia bieżących czasopism polonijnych w Bibliotece Narodowej. Tekst składa się z trzech części. W pierwszej autor przedstawia krótką historię Narodowej Książnicy; w drugiej — charakteryzuje emigrację polonijną w ujęciu historycznym i statystycznym, a w trzeciej — analizuje procesy gromadzenia bieżących czasopism polonijnych w BN.

Arkadiusz Kugler i Waldemar Kugler zajęli się tematyką czasopiśmiennictwa uchodźców polskich na Węgrzech w czasie II wojny światowej. W artykule omawiane są ważniejsze gazetki obozowe, które były jednym z nośników informacji o świecie. Do zaprezentowanych tytułów należą: „Materiały Obozowe”, „Katolickie Materiały Świetlicowe”, „Więści Polskie”.

Zagadnieniom wydawniczym polskiego duchowieństwa w Niemczech poświęcony jest tekst ks. Zdzisława Małeckiego. Autor omawia wybrane wydawnictwa: Kurii Biskupiej dla Polaków w Niemczech, Inspektoratu Nauki Religii, Wydawnictwo ks. dziekana Ignacego Rabsztyna (Lorch, Schwäbisch Gmünd), Wydawnictwo „Słowo Polskie — Słowo Katolickie” (Dachau — Freimann — Monachium — Dillingen — Paryż), Wydawnictwo Polski Chrystusowej (Dachau — Freimann — Darmstadt).

Karol Makles opracował wybrane zagadnienia czasopisma Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” za lata 2002—2007, uwzględniając tematykę książki i prasy polskiej za granicą. Zarysował przy tym genezę pisma i jego

zadania oraz podał przykłady artykułów, recenzji i omówień dotyczących tematu. W aneksie znalazła się bibliografia zawartości periodyku za omawiany okres.

Anna Marcol zaprezentowała rocznik literacko-kulturalny poloników niemieckich — magazyn kulturalny „Zarys” (2001–2007). Analizie poddano sześć zeszytów rocznika, przedstawiono zespół redakcji i współpracowników, zwrócono uwagę na stronę edytorsko-wydawniczą pisma oraz sposoby dyskusyjnej i promocyjnej.

Książd Roman Nir omówił materiały archiwalne do badań emigracyjnej i polonijnej prasy w Archiwum Polonii w Orchard Lake, USA. Wprowadził także w problematykę historii prasy w Ameryce w latach 1842—2007. Osobno omówił archiwum prasy Wacława Flisińskiego i pierwsze stowarzyszenia literatów i dziennikarzy polskich w Ameryce. Opisał również kulturotwórczą rolę profesjonalnego czasopisma polonijnego „Dziennikarz”.

Kolejny tekst, Magdaleny Pluskoty, dotyczy dwóch periodyków polonijnych: „Duszpasterza Polskiego Zagranicą” (1949—1989) i „Przeglądu Powszechnego” (1968—1988). Autorka podkreśliła rolę prasy katolickiej w życiu emigracji, polegającą na kultywowaniu wzorców tradycji polskiej, propagowaniu idei parafii partnerskich i kontaktów międzyludzkich.

Artykuł Danuty Sieradzkiej odnosi się do problematyki kalendarzy polonijnych Związku Narodowego Polskiego na terenie Chicago (1995—2009). Autorka omawia mało do tej pory znany temat, który może stać się podstawą szerszych badań naukowych. Dla specjalisty zagadnień polskiej diaspory w USA stanowi dodatkową informację o almanachach polonijnych, zawierających wiele wiadomości o życiu Polonii w USA.

Jan Wolski w swym artykule prezentuje dwa polskie pisma literackie wydawane w Kanadzie: „List Oceaniczny” i „Nowy Prąd”. Są to mało znane dokumenty o życiu Polonii w Kanadzie.

Drugą część publikacji zamyka komunikat Wojciecha Wierzewskiego, reprezentanta mediów polonijnych w USA. Autor dokonał przeglądu dawnej i współczesnej prasy, podkreślając jej rolę w budowaniu wizerunku polskiej społeczności za oceanem.

Tematyczny zbiór artykułów i komunikatów uzupełniają opracowania prezentujące z autopsji ważniejsze instytucje książki i prasy. Teksty przygotowane zostały przez organizatorów i osoby je prowadzące.

Zbigniew Judycki opisuje funkcjonowanie Instytutu Badań Biograficznych w Vaudricourt we Francji (Institut de Recherches Biographiques, dalej: IRB). Instytucja ta prowadzi szeroko zakrojoną dokumentację dotyczącą losów rodaków w świecie. IRB działa w ramach struktur organizacyjnych Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie (Zakład Biografistyki Polonijnej) oraz w systemie instytucji badawczo-naukowych

Republiki Francuskiej. Od 1997 roku w wydawanych nakładem IRB opracowaniach obecna jest także problematyka polskiej książki i prasy za granicą.

Maria Kalczyńska omawia formy pracy i źródła do dziejów książki i prasy polonijnej znajdujące się w zbiorach Gabinetu Książki i Prasy Polskiej w Niemczech w PIN — Instytucie Śląskim w Opolu. Działania Gabinetu skierowane są na wielostronną promocję, ochronę i dokumentację własnych zasobów poloników niemieckich, jak również zasobów innych posiadaczy, które wymagają odpowiedniej ochrony i opracowania.

Agata Kalinowska-Bouvy przedstawia działalność APAJTE — Polskiego Stowarzyszenia Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Europie. Działające we Francji od 14 lat Stowarzyszenie zrzesza ludzi „polskiego pióra”, rozsianych po świecie, organizuje spotkania, m.in. od 2000 roku Salony Książki Polonijnej, i od 2003 roku wędrowną wystawę *Prasa polonijna wczoraj i dziś*, oraz wydaje „Biuletyn Informacyjny APAJTE”.

Stan Mach przekazuje informacje dotyczące projektu „Polonicum Machindex — ewidencja polskich znaków pamięci na Obczyźnie”. Omawia także rolę założonego przez siebie multimedialnego periodyku „Pro Polonicum” w popularyzacji swego projektu.

Redaktorzy tomu zdają sobie sprawę, że tematyka zaprezentowanych artykułów, komunikatów i dokumentów nie wyczerpuje tytułowego zagadnienia, ale może być kolejnym krokiem naprzód w tej dziedzinie. Ponadto jest przykładem zainteresowań przedstawicieli nauki polskiej sprawą książki i prasy polonijnej, ukazuje bowiem współczesne inicjatywy w tej dziedzinie. Uważamy, że niniejsza praca zainicjuje do dalszych badań w zakresie omawianej problematyki, wzbudzi zainteresowanie nie tylko specjalistów tej tematyki, ale także szerokiego kręgu czytelników w kraju i za granicą. Pragniemy podziękować wszystkim autorom za przekazane teksty, owocną współpracę i zainteresowanie się tematyką polonijnej książki i prasy.

Doktorantce Uniwersytetu Śląskiego Agnieszce Łakomy dziękujemy za bezinteresowną pomoc techniczną przy przygotowaniu tekstów do druku oraz opracowanie indeksu do książki.

Maria Kalczyńska
Danuta Sieradzka
ks. Zdzisław Małecki

Indeks osobowy

A

Abick Teresa 262, 263
Abraham Władysław 96
Abramowicz A. bp. 229
Aghamalian-Konieczna Françoise 318
Alberski Krzysztof 12
Anders Władysław 105, 161, 256, 323
Andrzejewski Antoni 140, 142
Andrzejewski Jerzy 29, 32—34, 36, 37, 39
Andrzejewski Piotr 310
Andrzejewski Tadeusz 324
Andrzejowicz Juliusz 262
Antall Józef 174
Antoniewicz Zdzisław 174, 176—179, 181
Antoszewski Roman 324
Arct Michał 142
Axt Renate 204

B

Babiak Krystyna Maria Barbara zob.
Leonowicz-Babiak Krystyna Maria
Barbara
Babiak Zenon 71
Bajaczyk Jarosław 324
Bakalarz Józef 241, 242

Baló Zoltan 174
Baniecka-Dziadzio Barbara 292
Barańczak Stanisław 30, 35
Barański Kamil 104
Barszewski Stefan 258
Bartłomiejczyk Edmund 106
Bartosz A. 240
Barzyński Jan 253, 279
Beckett Samuel 33
Bednarczyk Czesław 21, 249
Bednarczyk Krystyna 21
Bednarski Feliks W. 247, 248
Bełch Pius 248
Bełz Zbigniew 271
Bialas Marian 12
Białasiewicz Józef 227—229
Białasiewicz Wojciech 227, 228, 255, 261
Białoszewski Miron 33, 40, 272
Bieńkowska Barbara 12, 26, 45, 54, 69, 114, 115, 117—119, 121
Biernacki Jerzy 220, 222
Bilikiewicz-Blanc Danuta 11
Biliński Anna zob. Szabat-Biliński Anna
Biliński Lucjan 51
Birkenmajer Aleksander 17
Biszewska Joanna 324
Bizuń Stanisław 194
Blachnicka Maria z d. Miller 72
Blachnicki Franciszek 71—81, 83, 195

Blachnicki Józef 72
 Blachowski John B. 262
 Bladowska Agnieszka 214, 222
 Blanc Danuta zob. Bilikiewicz-Blanc
     Danuta
 Błaszak de Julis Ewa 292
 Bochińska Danuta 139
 Bochiński Bronisław 139
 Bodes Stanisław 292
 Bogdan Jan 264
 Bogdańska-Szadai Bożena 324
 Bogusz Lesław 79
 Bohdanowiczowa Zofia 274
 Bokszezanin Bolesław 63
 Boniecki Adam 102
 Bonikowska Małgorzata P. 222
 Bonusiak Andrzej 112
 Borkowski Igor 199
 Borowicz Joanna 292
 Borowski Tadeusz 29, 39, 131, 135
 Borusiak Andrzej 262
 Bos-Karczewska Małgorzata 324
 Bouvy Agata zob. Kalinowska-Bouvy
     Agata
 Brandstaetter Roman 40, 246, 248
 Brandys Kazimierz 32, 39
 Bratbak Bjørn 322, 324
 Brejski Antoni 189
 Brejski Jan 189, 238
 Bresiński Jan 207
 Breza Tadeusz 36
 Brödner Erhard 133, 134, 136, 208
 Brodowski Zbigniew 258
 Broniewój-Orliński Wincenty J. 80
 Broniewski Witold 80, 248
 Broniewski Władysław 30, 32
 Broszkiewicz Jerzy 36, 37, 39
 Brożek Andrzej 18
 Brykowski Ryszard 219
 Brzechwa Jan 36
 Brzescinska-Riccio Joanna 292
 Brzezina Leon 318
 Brzeziński Tadeusz 103
 Brzękowski Jan 31
 Buczewski Zenon 146
 Budakowska Elżbieta 212
 Budyń Stanisław ks. 84, 113, 197, 304
 Budziński Franciszek 179, 180
 Bujnowski J. 31
 Burkot Stanisław 29

Burszta Józef 209
 Bush George 257
 Busza Andrzej 274—276
 Butkiewicz Ludwik 80
 Byczkowski Józef 298

C

Camus Albert 33
 Capik Beata 28
 Carlton Maria 140
 Carter Jimmy 256
 Cat-Mackiewicz Stanisław 34
 Ceglowa Barbara zob. Szydłowska-Ce-
     glowa Barbara
 Cendrars Blaise 270
 Centkiewicz Alina 36
 Centkiewicz Czesław 36
 Centomirski Stefan 322
 Chałko Zbigniew 229
 Charytański Jan 248
 Chlastawa Piotr 222
 Chmielecki Andrzej 79—81
 Chodurska Elżbieta 295
 Chojnacki Roman 276
 Chojnacki Władysław 146, 253
 Chojnacki Wojciech 49, 151, 152
 Chorążyna Hanna 80
 Chrobry Bolesław 260
 Chruślińska Iza 49
 Chwalewik Edward 116
 Chwin Stefan 41, 42, 206
 Ciesielski Stanisław 69, 324
 Cieślak Tadeusz 50, 188
 Ciołkosz Adam 31
 Ciosek Zbigniew 94, 95, 110
 Cisek Janusz 51, 62
 Csorba Helena 176, 179
 Csorba Tibor 176, 178
 Cyrankiewicz Józef 34
 Czachowska Jadwiga 146
 Czajka Stanisław 18, 22
 Czapliński Czesław 51, 146
 Czapski Józef 31
 Czapski Władysław 235
 Czarnecki Stefan 260
 Czarnik Oskar Stanisław 67, 69
 Czartoryski Adam 58
 Czaykowski Bogdan 272, 274—276
 Czekaiewska-Jędrusik Anna 17

Czerniawski Adam 31
Czuma Andrzej 34
Czuma Benedykt 34

Ć

Ćwik Franciszek 307

D

Dänhoff Marion 196
Danilewicz Maria zob. Danilewicz-Zielińska Maria
Danilewicz-Zielińska Maria 24, 51, 59, 146, 152, 248
David Mirams 324
Dąbrowska Aneta 324
Dąbrowska Jadwiga 317
Dąbrowska Maria 32, 33, 36, 40
Dąbrowski Eugeniusz 192
Dąbrowski Władysław 52
Dedecius Karl 41, 43, 128, 129, 206, 298
Dedeciusz Karl zob. Dedecius Karl
Demby Stefan 159
Dewey Melvin 108
D.I. zob. D[uchowska] I[rena]
Dichter Wilhelm 202
Dippel Stefan 88, 90, 190
Dmowski Roman 293
Dobosz Bogdan 294, 307
Dobraczyński Jan 36, 39
Dobroński Adam 294
Domański Franciszek 248
Donevski Bozin 219
Dopierała Kazimierz 51, 254, 279, 291
Dorosz Beata 38
Drağ-Koryga Iwona 62
Drażek Czesław 247, 248
Drewniak Eleonora zob. Sapia-Drewniak Eleonora
Drewniewska-Idziak Barbara 62
Drogosz Leszek 317
Drozdowski Marian 120, 241
Drożdż Jerzy 316
D[uchowska] I[rena] 220
Duda-Gracj Jerzy 292
Dudek-Ławecka Joanna 221
Dudzińska Bożena 324
Durski Jacek 204

Duszek Thomas 65
Dworczyk Michał 94, 95, 110
Dygat Stanisław 36, 39
Dymek Franciszka 263
Dyniewicz Władysław 253
Dyrko Adam 80
Dziadzio Barbara zob. Baniecka-Dziadzio Barbara
Dziadzio Bogdan 292
Dziekoński Stanisław 241
Dziki Sylwester 148, 149, 152, 154
Dzurak E. 214
Dzwonkowski Roman 242
Dzyra Józefa 324

E

Eisenhower Dwight 256
Eleszkiewicz Stanisław 292
Elsholz Magda 324
Elsner Michalski Maria 292
Enn Władysław ks. 187
Eska 221
Estreicher Karol 27, 102
ez. zob. Zyman Edward

F

Faber Danuta 317
Fabisiak Ewa 81
Fajkowska Anna 81
Fast Piotr 43
Fefer Icyk 249
Fiedler Arkady 32, 36, 37
Filipowicz Kornel 39
Fink Ida 42
Fischbach-Pospelova Maria 50
Fleischer Alexander 207
Fleischer Mira 207
Flis Stanisław 62, 245
Flisińska-Pietrzak Barbara 230, 231
Flisiński Wacław 13, 146, 227, 229—231
Fokciński Hieronim 63
Foltynowicz Włodzimierz 324
Frontiere Halszka zob. Gorazińska-Frontiere Halszka
Frydrychowicz Maria B. 324
Fudalewski Wacław 81
Funk Kazimierz 254

G

Gabryel Maria zob. Różycka-Gabryel
 Maria
 Gaczoł Stanisław 314
 Galazka Jacek 259
 Galica Wincenty 316
 Gałczyński Konstanty Ildefons 30
 Gałkowski Adam 66
 Gardzielewski Zygfryd 24
 Garlicka Aleksandra 152
 Garliński Józef 150
 Garnyté Beata 324
 Gawlikowski Krzysztof 202
 Gawlikowski Lechosław 218
 Gawlina Józef bp. 191, 242
 Gašiorowski Waclaw 236, 237, 240
 Genet Jean 273
 Gębołyś Zdzisław 67
 Giczel Jan 194
 Giedroyc Jerzy 49, 140, 207
 Giedroyć Henryk 206
 Gierga Bernhard 80
 Gierlińska Anna 203
 Giese Arno 302—304, 324
 Gilson Miriam 146
 Girs Anatol 21
 Gizella Jerzy 275
 Glensk Joachim 196, 298
 Gliwa Stanisław 21, 24, 274
 Głaz Kazimierz 271
 Głowiszynow Franciszek 81
 Głuchowski Krzysztof 59
 Goetel Ferdynand 30, 31
 Gogoliński Elston Aleksander 245
 Goll Klaus Rainer 132, 135
 Gołąb Jacek 79
 Gołębiewski Marian 34
 Gołębiewski Walter W. 324
 Gołębiowski Bronisław 209
 Gombrowicz Witold 30, 31, 33, 34, 36,
 37, 39, 40, 42, 43, 206, 273
 Gorazińska-Frontiere Halszka 317
 Goryńska Wiktoria 106
 Grebelska Wanda 152
 Grędzik-Radziak Agnieszka 113
 Grocholski Józef 138
 Grochowiak Stanisław 32, 34
 Gromada Tadeusz 63
 Groniowski Krzysztof 46

Gruszczyński Wojciech 79
 Grycz Józef 159
 Grynberg Henryk 31
 Grzebień Ludwik 187
 Gwizdka Joanna zob. Sokołowska-Gwizd-
 ka Joanna

H

Haberland Detlef 132, 133, 136
 Habielski Rafał 48, 51, 246
 Habrowska-Jellaczyc Irena 273
 Habsburg Konstancja 259
 Haiman Mieczysław 235
 Halasa Alfred 292
 Haller Józef 255—257
 Harasymowicz Jerzy 34
 Hartenstein Elfi 128
 Hartwig Julia 32
 Haykowski Michał 324
 Heidrich Andrzej 292
 Helbig Brygitta 202
 Hemar Marian 31, 34
 Herbert Zbigniew 32, 33, 37, 39, 42, 275
 Herbst Stanisław 34
 Herling-Grudziński Gustaw 42
 Herma Jacek 73
 Hernas Czesław 209
 Heska-Kwaśniewicz Krystyna 34, 66, 199
 Heydenkorn Benedykt 100, 101, 146
 Hilchen Anna 17
 Hilchen Michał 17
 Hitler Adolf 189
 Hleb-Koszańska Helena 18, 152
 Hładkiewicz Wiesław 52, 70, 214
 Hłasko Marek 31, 34, 36, 37, 39, 42
 Hoefl Wojtek 292
 Hoffman Eva 274
 Hoffman Paweł 33
 Holesch Adam 205
 Hordyński Jerzy 34
 Hruszewski Michał 104
 Huelle Paweł 41
 Hut Paweł 222

I

Idziak Barbara zob. Drewniewska-Idziak
 Barbara
 Ilic Anna 324

Łłakowiczówna Kazimiera 32, 34, 180
Ingłot Andrzej 292
Ionesco Eugène 33
Iwan Ryszard 303
Iwanicki Sławek 324
Iwaniuk Waclaw 272, 274, 275
Iwanowa L.A. 214
Iwańska Alicja 275
Iwaskiewicz Jarosław 32, 36, 37, 39, 42

J

Jabłoński Ewa 292
Jabłońska Barbara 146
Jabłoński Franciszek H. 228, 258
Jagelowitz Alexander 292
Jagielska Elżbieta 257
Jagodziński Jerzy 205
Jagodziński Zdzisław 59, 316
Jagosz Michał 63, 294
Jakimowicz Irena 106
Jakowiec Iwan 324
Jakowiec Renata 324
Jakubowski Darek 261
Jan III Sobieski 293
Jan Paweł II 73, 74, 76, 77, 141, 142, 207, 255, 261, 290, 301, 303, 323
Janczarski Czesław 37
Janczewski Andrzej 292
Janiszewski Jerzy L. 79
Janusz Grzegorz 50, 85
Jaranowski Michał 219
Jarmułka Lech 80
Jarosz Józef 114
Jaroszewska Ewa 19
Jaroszewski Władysław K. 229
Jaruzelski Wojciech 195, 225
Jarzębowski Józef ks. 61
Jarzyńska Joanna zob. Pasztaleniec-Jarzyńska Joanna
Jasiński Bruno 36, 39
Jasiński Walery 230
Jasiński Zenon 67
Jasiński-Herbert T.R. 258
Jastrun Mieczysław 37, 272
Jastrun Tomasz 32, 202, 204
Jelenkowski Marian M. 156
Jellaczcyc Irena zob. Habrowska-Jellaczcyc Irena
Jenczewski Andrzej 222

Jeziorkowski Andrzej 292
Jeżewski Leopold 79
Jędrusik Anna zob. Czekajewska-Jędrusik Anna
Jocz Paweł 292
Johnson David Lloyd 100
Jonkajtys-Luba Grażyna 62
Judycka Agata 219, 242, 254, 259, 290, 294, 295, 301, 315, 317
Judycki Zbigniew 13, 216, 219, 220, 242, 254, 259, 290, 294, 295, 301, 307, 315, 317, 324
Jurkszus-Tomaszewska Jadwiga 251, 252, 268, 273
Jurzysta Marcin 206

K

Kabata Halina zob. Tchórzewska-Kabata Halina
Kaczmarek Urszula 46, 47
Kaden-Bandrowski Juliusz 30
Kajka Piotr ks. 192, 193
Kalaga Wojciech 43
Kalbarczyk Sławomir 221
Kalczyńska Maria 10, 11, 14, 45, 49, 51, 65, 70, 109, 112, 113, 120, 121, 162, 195, 196, 198, 199—201, 204, 209, 217, 297, 300—303, 314, 317
Kalinowska-Bouvy Agata 14, 52, 167, 304
Kalopsidiotis Jolanta 292
Kaluza Andrzej 205, 206
Kałuski Marian 322, 324
Kałużska Walentyna zob. Sawrańska-Kałużska Walentyna
Kaminer Władimir 205
Kamiński Bronisław 21
Kamiński Jan Nepomucen 130
Kaniewski Maciej 204
Kantak Wojciech 60
Kantor Tadeusz 40
Kaplewski Stanisław 292
Kapuściński Ryszard 42, 43, 273
Karczewska Małgorzata zob. Bos-Karczewska Małgorzata
Karłowicz Anna 28
Karnacewicz Stanisław 324
Karpiński Ryszard bp. 242
Karska Halina 292

- Karski Jan 141
 Kasinski Krzysztof 292
 Kasperek Norbert 63
 Kawa Joanna zob. Marszałek-Kawa Joanna
 Kawalec Julian 39
 Kawiak Tomek 292
 Kazanecka Grażyna 292
 Kaźmierczak Anna 70
 Keats John 276
 Kennedy John 256
 Kennelly Martin H. 258
 Kern Ludwik 39
 Kępa Zbigniew 324
 Kisielewski Stefan 32, 35, 43
 Klajmon Urszula 67
 Klein Antoni 241
 Kleßmann Christoph 186
 Klimaszewska Jadwiga 209
 Klimaszewski Bolesław 49, 294, 295
 Klimiuk Chris M. 324
 Klimuszko Edward ks. 140
 Klukowski Jerzy 190
 Kłos Marcin 324
 Kłossowska Małgorzata 25
 Kłossowska Stefania 121
 Kłossowski Andrzej 10, 17—26, 45—47, 49, 53, 54, 59, 68, 69, 121, 253
 Knapik Tomasz 324
 Kneip Heinz 296, 298, 303, 304
 Kneip Matthias 128, 202, 204, 205, 296, 303
 Kobeszko Łukasz 213, 219
 Kobyliński Jan 322
 Kobyliński Anatol 298
 Kocójowa Maria 45, 109
 Kodliński Henryk 229
 Kohn Gotthilf 129
 Kolbe Maksymilian 73
 Kollar Urszula 324
 Kołodziej Bernard zob. Kołodziej Bernard
 Kołodziej Bernard 51, 241
 Kołodziej Edward 46
 Kołodzki-Stobbe Romuald 219
 Konieczna Françoise zob. Aghamalian-Konieczna Françoise
 Konikowska Alicja 79
 Konikowski Ryszard 79, 292
 Koniuszewski Władysław 234
 Konopielko Teresa 222
 Konopka Jan 324
 Konopnicka Maria 32
 Kontecki Antoni ks. 187
 Konwicky Tadeusz 37, 39, 40
 Kopacz Katarzyna 324
 Koper A. S. 50
 Koper Stefan 146
 Kopernik Mikołaj 254
 Koperski Romuald 324
 Korczak Janusz 36, 37, 39
 Korey-Krzeczowski Jerzy 270
 Kornacki Krzysztof 61
 Kornhauser Julian 35
 Koryga Iwona zob. Drag-Koryga Iwona
 Kosicki Kazimierz 93
 Kosieradzka Elżbieta 59
 Kossak Zofia zob. Kossak-Szczucka Zofia
 Kossak-Szczucka Zofia 30, 36, 37, 263
 Kostecki Janusz 67
 Koszałka Grażyna 242
 Koszałka Henryk 219, 241
 Kościuszko Tadeusz 255, 261
 Kottus Joachim 80
 Kottus Renata 77
 Kowalczyk Sylviana 318
 Kowalewski Maksim 104
 Kowalik Emmy 148
 Kowalik Jan 10, 53, 146—157, 226, 231, 314
 Kowalska Ewa 241
 Kowalska Katarzyna 175, 183
 Kowalski A. 50
 Kowalski Zygmunt 293
 Kozak Stanisław 104
 Koziłek Gerard 128, 129
 Kozłowski Eligiusz 104
 Kozłowski Henryk 100
 Kozłowski Jerzy 47, 188
 Krajewski Jan 293
 Krawiec Jan 228, 258
 Krężałek Iwona 50
 Krochmal Anna 55, 113
 Kropiowska Anna 293
 Król Witold 64, 65
 Krótki Karol 142
 Kruczkowski Leon 32, 33, 36, 37
 Kruszewski Eugeniusz S. 248
 Kruszka Michał 224

Kryszak Janusz 48, 272, 274
 Krzemińska Wanda 65
 Krzemiński Tadeusz 294
 Krzos Czesław 293
 Krzyżanowski Julian 209
 Kubat Andrzej 293
 Kubiak Hieronim 120, 241
 Kubiak Lottie 263
 Kubiak-Żytomirska Maja 35
 Kubicka Agnieszka 324
 Kubijovyc Volodymyr 104
 Kubski Marek 293
 Kucharczyk Adam 80
 Kucharski Mirosław 315
 Kucharski Władysław 50
 Kuczyński Antoni 215, 219, 220
 Kuczyński Krzysztof 50
 Kugel Zbigniew 81
 Kugler Arkadiusz 12
 Kugler Waldemar 12
 Kuncewiczowa Maria 30, 31, 37, 39, 40
 Kunert Andrzej 183
 Kupczak Janusz 50
 Kuprel Diana 272, 275
 Kuroczycki Józef ks. 316
 Kurzawski Adam 81
 Kusiba Marek 272, 274, 275
 Kutz Kazimierz 206
 Kuzawińska Bożena 324
 Kwasek de Villarreal Mariola 293
 Kwiatkowski Jerzy 293

L

Lachmann Peter Piotr 131, 134, 135, 208
 Lachowicz Teofil 324
 Lagzi István 173
 Lange-Czechowicz Markus 293
 Langer Hanna 11
 Lapers Gilles 322, 324
 Layton Irwing 274
 Lec Stanisław Jerzy 39, 42
 Lechociński Ludwik 140
 Lechoń Jan 31, 38
 Legowicz Helena 67
 Legras Roger 38
 Lejczak Barbara 119
 Lem Stanisław 32, 36, 37, 39, 40, 42
 Lembeck Andreas 85, 90
 Lencznarowicz Jan 314

Lenik Józef 140
 Leonhard Stanisław 129
 Leonowicz-Babiak Krystyna Maria Barbara 11, 71, 195, 293
 Leszczewicz Andrzej 109
 Leśmian Bolesław 272
 Leśniewski Ryszard 316
 Lewandowska Stanisława 146
 Lewandowski Bogumił 248
 Lewandowski Robert 229, 282
 Lewin Ludwik 307
 Lewowicki Tadeusz 67
 Licha Barbara 293
 Lichniak Zygmunt 156
 Ligeża Wojciech 49
 Lilien Ernest 234
 Liliental Witold 324
 Liman Stefan 50
 Lipczyńska Waleria 263
 Lipiński Julian 262
 Lipska Ewa 42
 Lis Cezary 80
 Liss Franciszek 187—189, 197
 Lokański Henryk 228
 Luba Grażyna zob. Jonkajtys-Luba Grażyna
 Lubicz-Luba Anna 96, 97, 275
 Lubowiecki Edward 190
 Luft Bogumił 81
 Lukasiak Witold 324
 Lurczyński Mieczysław 86

Ł

Łabieniec Anna 276
 Łagodzińska Adela 229
 Łakomy Agnieszka 11, 14
 Łaskarzewska Hanna 58
 Łatyński Marek 48
 Ławecka Joanna zob. Dudek-Ławecka Joanna
 Ławruk Bohdan 100
 Ławrynowicz Władysław 293
 Łaczyński Marek 21
 Łobodowski Józef 274
 Łoik Irena 219
 Łowicki Michał 264
 Łuba Anna zob. Lubicz-Łuba Anna
 Łubczyk Grzegorz 174, 218, 220
 Łucki Bolesław 324

Łuczak Czesław 84, 86, 91
 Łukomska Dorota 324
 Łysakowski Adam 159
 Łysiak-Rudnicki I. 104

M

Mach Edyta 324
 Mach Stan 14, 52, 324
 Maciaszek Katarzyna 324
 Maciejewska-Pavković Joanna 222, 324
 Maciejewski Janusz 49
 Mack Manfred 128
 Magosci Paul 104
 Majewski Adam 206
 Majka Artur 293
 Makles Karol 12
 Makowiecki Józef 258
 Makuszyński Kornel 37
 Malczewski Z. 245
 Malicki Jan 66
 Malinowski Mariusz 66
 Małecki Zdzisław ks. 12
 Mandelsztam Osip 274
 Marchwacka L. 295
 Marcol Anna 13, 200—204, 207, 209, 296
 Markiewicz W. 80
 Markowska Irena 324
 Marszałek Adam 69
 Marszałek-Kawa Joanna 69
 Martin George 323
 Marzec Ewelina 324
 Masłowska Dorota 41
 Masłowska Jolanta 316
 Maszczyńska Teresa 79
 Mata Jan 264
 Matraś Maciej 66
 Mazewski Alojzy A. 229, 258, 279
 Mazowski Krzysztof 324
 Mazurewicz Bernard 139, 140
 Meissner Jerzy 36, 37
 Menino Thomas M. 322
 Mężyński Andrzej 116
 Miąso Józef 261
 Michalak Irena 178
 Michalski Waldemar 276
 Michałowska Bronisława (Bronka) 275
 Mickiewicz Adam 32, 34, 58, 180
 Migoń Krzysztof 18, 21, 23, 46, 297
 Mik Krzysztof 204

Miklaszewski A. 156
 Mikulski Jan 247, 248
 Miler J. 214
 Milewicz Anna 62
 Milewska Magdalena 263
 Milewski Sław 51, 113
 Miłosz Czesław 29, 31, 36, 37, 39, 40, 42, 207, 272
 Miłto Lilia 293
 Mirewicz Jerzy 246, 248, 249
 Mitraszewski Stanisław 220
 Moczko Rafał 51, 241
 Modjewski Ralph 254
 Modrzejewska Helena 259
 Mojski Piotr Maria 60
 Mokrzycka Hanna 11
 Molik Witold 65, 66
 Moll Helen 258
 Molnár István D. 183
 Moniuszko Stanisław 263
 Morawiecki Jędrzej 324
 Morawski I. 228
 Morawski Jerzy 67
 Morcinek Gustaw 36
 Morgiewicz Emil 34
 Morkowska Łucja 60
 Morkowski Janusz S. 61, 69, 70
 Morris William 21
 Mosen Julius 130
 Mosiądz Zofia 293
 Moskal Edward 257, 259, 260, 279, 281, 283, 284
 Mostwin Danuta 276
 Mościcki Ignacy 158, 320
 Mrowiec Franciszek 197
 Mrozek Sławomir 32, 35—37, 39, 42
 Mrożewski Stefan 106
 Mruk P.A. 246
 Murzynowska Krystyna 47, 186
 Musiałowicz Bartosz 324
 Muszer Dariusz 202, 300
 Muszyński J. 272
 Muzioł Henryk 50, 299
 Mysłakowski Piotr 218, 220
 Myszkievicz-Niesiołowski Stefan 34

N

Nadolny Anastazy 50, 65, 88, 92, 187, 189, 196

Nagiel Henryk 146
Naglik Anne 293
Nałęcz Daria 58, 120
Nałkowska Zofia 29, 36, 39, 273
Narkowicz Liliana 324
Newerly Igor 32, 36, 37
Niemcewicz Julian Ursyn 58
Niesiecki Kacper 102
Niewodniczański Tomasz 65
Niewolkiewicz Henry 234
Niewrzęda Krzysztof 202, 204, 300
Nir Roman ks. 13, 52, 63, 113, 117, 156,
214, 234, 240
Nitecki P. 247
Nixon Richard 256
Nowak Czesław 81, 196, 198, 317
Nowak Piotr 65
Nowak Rozalia 293
Nowicki Piotr 276
Nowiński Tomasz 304
Nurczyk Krystyna 324
Nurowska Maria 41, 42

O

Obarska Kazimiera 263
Obuchowski Andrzej 324
Odojewski Włodzimierz 37
Ogorzelec Ludwika 293
Okopień-Strite Katarzyna 60
Olejniczak Jan 256
Olejniczak Józef 221
Olschowsky Heinrich 128
Olszyk Edmund G. 146, 226
O'Neill Eugene 33
Opińska Grażyna 222
Opolski Mateusz ks. 66
Orłowski Józef 235, 258
Orpizewski Stanisław 228, 258
Orzeszkowa Eliza 32
Osada Stanisław 146, 226, 234, 280
Osajda Wiktor 50
Ossendowski Ferdynand Antoni 30, 32
Osses Adams Liliana 324
Osses-Frei Janina 324
Ostoja-Chrostowski Stanisław 106
Ostrowski Zbigniew 80
Ostrycharz R.M. 322
Osuchowski Juliusz 213, 218
Osysko Edmund 257

Oszczak Edmund 318
Otto III 260
Ozga Jerzy 293

P

Pacholski Maksymilian 45
Paczkowski Andrzej 242, 314
Paderewski Ignacy 255, 256, 259
Paderewski Jan 293
Pająk Agnieszka zob. Stopińska-Pająk
Agnieszka
Palinciuc Elena 324
Panasiuk Zofia 293
Panecka Agnieszka 212, 316
Pappius Hanna M. 11, 57, 59, 60, 94,
104, 107, 214
Parandowski Jan 31, 32, 36, 37, 39
Parazycki Michał 293
Parnicki Teodor 33
Partyka Renata 324
Paszek Leonard 198—200, 217, 297,
300, 301, 303, 314
Paszkwicz Urszula 112, 117
Pasztaleniec-Jarzyńska Joanna 160
Paszul Stanisław 322
Pater Mieczysław 195
Pavković Joanna zob. Maciejewska-Pa-
vković Joanna
Paweł VI 243
Pawilak Jacek 324
Pawlusiewicz Małgorzata 217
Pawłowicz Weronika 66
Pawłowiczowa Maria 67
Pawłowski A. 242
Pazyra Stanisław 90, 150
Persowski Franciszek 104
Peszkowski Zdzisław J. 242
Petraru Marius 68
Pezda Janusz 58
Piasecki Sergiusz 36
Piaszczyński Piotr 202, 204, 205
Piątkowska-Stepaniak Wiesława 146,
314
Piątkowski Romuald 261
Pielorz J. 245
Pieniążek Anna 220
Pieńkos Donald 259
Piesowocki Leon 293

- Pietkiewicz Karol 258
 Pietrzak Barbara zob. Flisińska-Pietrzak Barbara
 Pietrzyk Joachim 203
 Pietrzyk Paweł 62
 Piętkiewicz Karol 228
 Pilch Andrzej 47, 120
 Pilecki Jerzy M. 222
 Piłsudski Józef 261
 Piotrowski Bogdan 316
 Pirandello Luigi 273
 Piskurewicz Jan 58
 Pitoń Jan ks. 46
 Pityński Andrew zob. Pityński Andrzej
 Pityński Andrzej 322, 324
 Pius XII 243
 Piwarska Barbara zob. Uhr Barbara
 Piwarski Andrzej 77, 80, 81, 298, 302
 Pless Józef 300
 Pluskota Magdalena 13
 Płachta Jan S. 324
 Płażyński Maciej 292
 Płoszewska Małgorzata 204, 208
 Polak Bolesław 219
 Politowski Franciszek 235
 Pomian Krzysztof 49
 Poniatowska Anna 47, 50
 Poniewierski Jan 303
 Popeliński John 262
 Popieluszko Jerzy ks. 79
 Posern-Zieliński Aleksander 46
 Pospelova Maria zob. Fischbach-Pospelova Maria
 Potocki Jan 37, 39
 Powęska Anna zob. Wolff-Powęska Anna
 Pólturzycki Józef 58
 Późniak-Poznański Stanisław 88, 190
 Prędotka Magdalena 215, 222
 Prochaski Franciszek 21
 Prokop Marek P. 58, 63
 Prus Bolesław 32
 Prusiński Zygmunt Jan 324
 Pruszyńska Anna 222
 Pruszyński Ksawery 30
 Przewoźnik Andrzej 322
 Przyboś Julian 29
 Przyłubska Dorota 219
 Przyłuski Bronisław 249
 Przymanowski Janusz 37
 Przyprawa Jan 228, 258
 Przywuska Aniela 62
 Puchalski Jacek 11, 114, 117, 119
 Pugacewicz Iwona 318
 Pułaski Kazimierz 255, 261, 264
 Puszczewicz Barbara 242
 Putrament Jerzy 36, 37
 Pyrek Krzysztof 80, 81
 Pytasz Marek 251
- ## R
- Rabsztyn Ignacy ks. 191, 192, 300
 Raczkowska Katarzyna 168
 Raczyńska Szoszana 38
 Raczyński Krzysztof Marek 324
 Radomski Andrzej 293
 Radwan Marian 220
 Radziak Agnieszka zob. Grędzik-Radziak Agnieszka
 Ratajczak Henryk 316
 Rączkowski Bohdan 219
 Rdzanek Izabella 62
 Regan Ronald 257
 Reich-Ranicki Marcel 50
 Remerowa Krystyna 17
 Rewucka Elena 293
 Reymont Władysław 40
 Riccio Joanna zob. Brzescinska-Riccio Joanna
 Robertson Harold Rocke 99
 Roguski Piotr 12, 199, 201, 203, 208, 303, 304
 Rokicki Jarosław 213, 220
 Romanowicz Kazimierz 20
 Romanowicz Zofia 20
 Romer Tadeusz 99
 Romiszewski Eugeniusz 249
 Roosevelt Franklin Delano 256
 Rottermund Krzysztof 24
 Rozmark Charles 256
 Róg Henryk 317
 Różańska Aniela 67
 Różewicz Tadeusz 29, 34, 36, 37, 39, 40, 42
 Różycka-Gabryel Maria 106
 Rubin Władysław 242
 Ruchniewicz Krzysztof 84
 Rudniański Jarosław 196
 Rudnicki Adolf 36

Rudnicki Janusz 32, 300
Rutkowska Aleksandra 220
Rybczyńska Anna 270
Rybczyński Aleksander 269—271, 275,
276
Rychlińska Anna 228
Ryllowa L. 36
Rytel Aleksander 228
Rzemykowski Tadeusz 217
Rzeszuto Jerzy 311, 317

S

Sabo Roman 272, 274, 275
Sadowska Genowefa 146
Sadowska Ludmiła 213, 222
Sadowska Renata 223
Sadowski Stanisław 264
Sakowska Maria 263
Sakson A. 47
Salomon Czesław 196
Samulski Bohdan 293
Sapia-Drewniak Eleonora 67
Saramonowicz Małgorzata 41
Sas-Skowroński M. 247
Satorowicz J. 247
Sawa Edward 228
Sawrańska-Kaluńska Walentyna 220
Scholze-Šolta Dietrich 206
Schriftgess L. 257
Schulz Bruno 34, 40
Schulz Eberhard 46
Schweiger Andrzej 214
Semen Katarzyna 65
Serczyk Władysław 104
Sęk Jan 294, 316
Sęk Ryszard 317
S.H. zob. Stroński Henryk
Siemiradzki Tomasz 228, 258
Sienkiewicz Henryk 32, 40, 259
Sieradzka Danuta 13, 45, 51, 68, 71,
109, 113, 214, 217
Sikora Henryk 293
Sikora Jan 293
Sikorski Władysław 256, 323
Sima J. 245
Simar Biskup 189
Simonides Dorota 209
Siudmak Wojciech 292, 293
Siwek Józef 251, 294, 295
Skoczylas Władysław 106
Skop Maria (Gizela) 80
Skrzypczak Alina 324
Skrzypek Stanisław 104
Slaska Ewa Maria 300
Słaboń Andrzej 45
Sławik Henryk 175
Słodkowska Inka 81
Słonimski Antoni 30, 33
Słowacki Juliusz 32, 180
S[miglewski] R[oman] 219
Smolana Krzysztof 214
Smoleński Stanisław 190
Sobacki Grzegorz 138
Soberski Grzegorz 293
Sobkowiak Józef ks. 79, 80
Sobolewski Paweł 279
Sojka Wojciech 146, 151
Sokołowska-Gwizdka Joanna 271, 324
Sokołowski Sebastian 204
Solecka Katarzyna 203
Solecki Mariusz 203, 204
Sołtys Edward 34, 138
Sołtysek Renata 222
Sopoćko Konstancy Maria 106
Sosnowski Darek 293
Sporoń Henryk 300
Spula Frank J. 283, 284
S.R. zob. S[miglewski] R[oman]
Stachiewicz Wanda 95—101, 107, 111
Stachurski Kazimierz 68
Staemmler Klaus 43
Staff Leopold 32
Stalin Józef 33
Staliński Tomasz zob. Kisielewski Ste-
fan
Stankiewicz Aleksander 139
Stankiewicz W. 120
Stankiewicz Witold 18, 47
Stańco Józef 246
Stańczykiewicz Józef 258
Stasiuk Andrzej 41, 42
Staszewski Jarosław 149, 214
Staszkievicz Anita 222
Stawicki Robert 324
Stefanicka Anna M. 70
Stefański Zbigniew 264
Stelmachowski Andrzej 216, 218
Stepaniak Wiesława zob. Piątkowska-
-Stepaniak Wiesława

Sterna-Wachowiak Sergiusz 272
 Stęczyński Marian 255, 262
 Stobbe Romuald zob. Kołodzki-Stobbe
     Romuald
 Stockinger Wojciech 80
 Stolze Radegundis 43
 Stopa Adrian 322, 324
 Stopa Krystyna 322, 324
 Stopińska-Pająk Agnieszka 67
 Strite Katarzyna zob. Okopień-Strite
     Katarzyna
 Stroński Henryk 218
 Strumiłło Andrzej 293
 Struzik Adam 292
 Strużyna Krystyna 300
 Stwosz Wit 260
 Sulima Roch 209
 Sułkowski Tadeusz 274
 Supruniuk A. Mirosław 17, 21, 25, 49,
     51, 54, 112, 121
 Sutarski K. 182
 Swastek Józef 230
 Szabat-Biliński Anna 65
 Szadai Bożena zob. Bogdańska-Szadai
     Bożena
 Szajbel Jan 188
 Szajkowska J. 152
 Szajna Józef 293
 Szajnert Julian 262
 Szałagan Alicja 146
 Szaniawski Jerzy 30
 Szaruga Leszek 300
 Szarycz Jan 324
 Szczepanik Edward 248
 Szczepański J. 149
 Szczepański Jan Józef 33
 Szczerbiński Marek 68, 214, 241, 314
 Szczęśniewski Henryk 190
 Szczygieł Adam 66
 Szecówka Robert 302
 Szewczyk Grażyna 43, 50
 Szkuta Magdalena 63
 Szmidt Jadwiga 59, 63, 64
 Szołowski Józef ks. 187
 Sztucki Tadeusz 86
 Szuber Janusz 274
 Szubiakiewicz Tomasz 28
 Szulczyński Andrzej 47
 Szwender Władysław jr. 140
 Szydłowska-Ceglowa Barbara 47, 242

Szymanowski Antoni 230
 Szymanowski Janusz 39
 Szymański G. 257
 Szymański Janusz 112
 Szymański Marian ks. 189
 Szymaszek J. 191
 Szymborska Wisława 32, 42, 133
 Szymczyk Marlena 293
 Szymik Jan 66
 Szymik Jerzy 202, 204, 205

Ś

Śliwański Jan ks. 196
 Ślusarczyk Wojciech 317
 Śmieja Florian 274
 Światłowska Irena 50
 Świątek A. 295
 Świerkowski Ksawery 18
 Świetlik Franciszek 255, 256

T

Tadema Alma
 Taft William 255
 Talarczyk Mieczysław 80
 Talko Leszek 20
 Tałuc Katarzyna 199
 Taras Piotr 47
 Targowski Andrzej 324
 Tazbir Janusz 209
 Tchórz Tadeusz 293
 Tchórzewska-Kabata Halina 160
 Teper Jerzy 316
 Terlecki Tymon 51, 147, 273
 Timmermans D. 324
 Tinschert Marek 202
 Tkocz Zygmunt 241
 Tokarczuk Olga 42
 Tokarski Adam 174, 175
 Tolak Szymon 324
 Tomaszewska Jadwiga zob. Jurkszus-
     -Tomaszewska Jadwiga
 Tomaszewski Adam 272, 273, 275, 276
 Tondel Janusz 17, 21, 26, 45, 54, 112, 121
 Topolska Maria Barbara 324
 Torańska Teresa 272
 Torzecki Ryszard 104
 Troikowicz Joanna 293
 Truman Harry 256

Trypućko Józef 150
Tryzna Tomasz 41
Trzcńska Walentyna 221
Trzęsicki Jerzy 324
Trznadel Jacek 34
Trzynadłowski Jan 141
Turek Victor zob. Turek Wiktor
Turek Wiktor 146, 150
Turek-Doncer Lodzia 324
Turner David 259
Turzańska Nelli 271
Turzański Władysław 271
Tuwim Julian 30, 32
Twardowski Jan 272
Twaróg Anna 317
Twaróg Mirosław 317
Tyrmand Leopold 33
Tyrpa M. 200, 210, 209
Tyrpak Janusz 293
Tyszkiewicz Samuel 20, 21

U

Uhr Barbara 77, 80
Uhr-Piwerska Barbara zob. Uhr Barbara
Ulatowski Jan 175, 176
Ulfik Roman 199—204, 207—210
Urbanowicz Witold 293

V

van Alphen Jos 322, 324
Vega Aleksandra 324
Vincenz Stanisław 30, 180

W

Walasek Stefania 67
Walaszek Adam 94, 181
Waldman Mosze 249
Waldo Artur L. 234—236, 261
Waldo Artur zob. Waldo Artur L.
Walewander Edward 222, 241, 242, 250
Wallach Irena 263
Walter-Frei Janina 322
Właszewski Zdzisław 51, 241
Wałęsa Lech 258
Wańkiewicz Melchior 30, 33
Warszawski Józef 190, 191, 247, 248

Wasilewska Wanda 36—39
Wasilewska-Garlicka Dorota 205
Wasilewski Jan Krzysztof 149
Wasiutyński W. 247
Waszczyńska Katarzyna
Ważyk Adam 33
Weiss Józef 50, 86, 90
Wępiec Jan 146, 150
Wesoły Szczepan 241, 242
Wessels Klaus 85, 90
Weysenhoff J. 31
Wędziński Ignacy 258
Węgrzyn Wiktor 322
Wieliczko Mieczysław 174
Wieruszewska Elżbieta 220
Wierzbiański Bolesław 146, 157, 250, 314
Wierzbicka Elżbieta 293
Wierzewski Antoni 254
Wierzewski Wojciech 13, 216, 227, 259
Wierzewski Wojciech Antoni 215, 221, 222, 254
Wierzyński Kazimierz 30, 31, 34, 37, 39, 272
Wiewióra Józef 234
Więckowski Zbigniew 204, 293
Wilczyńska G. 72, 73
Wilgat Janina 28, 31, 32, 36
Winiewicz Józef 176
Winogradowa Anna 324
Winogrodzki Andrzej 246
Wirpsza Witold 32, 300
Wiszniewski Andrzej 292
Wiśniewski Leszek 293
Witek Władysław M. 50
Witkiewicz Stanisław Ignacy 34, 37
Witter Wanda 213, 215, 218, 220, 221, 223
Wittlin Józef 30
Władysiuk Stefan 59, 104, 108, 109
Władysław IV 260
Włoch Krzysztof 227
Woda Wiesław 316
Wogler Elchanan 249
Wojciechowski J. 190
Wojciechowski Marian 227
Wojdon Joanna 255
Wojtczak Jadwiga 324
Wojtyła Karol 39, 40, 42, 110, 258
Wolff Karin 41

Wolff-Powęska Anna 46
 Wolikowski Romuald 140, 142
 Wolnik Anna 28
 Wolny Witold P. 202, 204
 Wolski Jan 13
 Wolsza Tadeusz 241
 Wołodkiewicz Marek 317
 Wołosz Jan 25
 Wołowska Honorata 256
 Worach Witold 205
 Woysław Krystyna 66, 214, 217
 Woźniak Jan 262
 Woźny Aleksander 199
 Wójciak Edward 324
 Wójcik Henryk 272—275
 Wrede Maria 58, 61, 62, 69
 Wroczyńska Jolanta 212, 219, 221, 222
 Wrona Agnieszka 293
 Wrotnowski Bronisław 234, 235
 Wróbel Herkulan 242
 Wróbel J. 297
 Wróblewski Bogusław 276
 Wróblewski Jan 50
 Wujek Jakub 58
 Wyczynski P. 214
 Wynar Ljubomir R. 116, 226
 Wyrwa Tadeusz 248

Z

Zachariasiewicz Władysław 255
 Zadura Bohdan 276
 Zagajewski Adam 35, 42, 43
 Zahorski Witold 58
 Zaklikiewicz Stanley 228
 Zaklinkiewicz Stanisław 258
 Zakrzewski B. 187
 Zaleski Adam 324
 Zalewska Tatiana 219
 Zalewski Ludwik 322
 Zalewski Wojciech 46
 Załuski Andrzej Stanisław 22, 160
 Załuski Józef Andrzej 22, 29, 160
 Załuski Krzysztof Maria 200, 201, 204,
 205

Zambrzycka Grażyna 275, 276
 Zamojski Jan E. 241
 Zarebczan Władysław Marian 221, 301
 Zarzecki Krzysztof 274
 Zarzycka Maria 49
 Zawadka Krystyna 203
 Zbudniewek Janusz 248
 Zeizinger Barbara 204
 Zeller Darek 114
 Ziarniak Dobromir 191
 Zielińska Maria zob. Danilewicz-Zielińska
 Maria
 Zieliński Adam 316
 Zieliński Marcin 80
 Zieliński Stanisław 146
 Zieliński Zygmunt 188
 Ziemia W. 230
 Zienkiewicz Ryszard 307
 Ziółkowska Ewa 221—223
 Ziółkowski Korczak 259
 Zuberbier Andrzej 252
 Zubrzycki Jerzy 146
 Zuziak Janusz 59, 63
 Zwerenz Jean Marc 318
 Zygmunt III Waza 259
 Zyman Edward 270, 274—276

Ż

Żaboklicki Krzysztof 65
 Żaliński Henryk 242, 295
 Żbikowska-Migoń Anna 31, 297
 Żeromski Stefan 32
 Żołnerek Adam 203, 208
 Żółtowski Wiesław 316
 Żółkiewski Stanisław 30
 Żółkiewski Stefan 30
 Żukrowski Wojciech 36, 37, 39
 Żurek Bogdan 324
 Żurkowska Danuta 60
 Żurkowska H. 248
 Żurowski Michał 105
 Żytomirska Maja zob. Kubiak-Żytomirska
 Maja

The culture of the book and press of the Polish community abroad The national and world heritage

S u m m a r y

The subject-matter of this publication constitutes the issue of the former and contemporary book, as well as the Polish press abroad. It is the second volume in the very series. Its contributors are from Poland, France, Germany, Switzerland, and North America (Canada, the USA). The work in question makes use of the archive and source documents, as well as bibliography that has not been published yet.

The content of the work is divided into three parts. The first, entitled *The culture of the book*, is dedicated to Andrzej Kłosowski, an outstanding researcher of the Polish book abroad. It consists of 9 articles and 1 announcement, and starts with the article by Arkadiusz Wagner presenting the life of A. Kłosowski. Danuta Biblikiewicz-Blanc raised the issue of *The Polish material and politics of the translation of the Polish literature after 1945*. Maria Kalczyńska presented the research remarks concerning the Polish culture abroad. Hanna Langer discussed the issue of the library studies of the Polish community abroad in “Polska Bibliografia Bibliologiczna” between 1989 and 2004. Krystyna M. Leonowicz-Babiak pointed to the influence of the publication of *Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Służby Wyzwolenia Narodów* on the political awareness of the Polish community abroad between 1982 and 1987. Agnieszka Łakomy touched upon a dipis book after the World War II. Piotr Roguski from Cologne treated German Polenlieder as problematic in terms of journalism and research. Canadian Polish materials from the Polish Library in Canada became the subject of analysis undertaken by Halina Mokrzycka. The next author — Jacek Puchalski — outlined the programme of the registration of Polish collections abroad, conducted by the Department of the Polish Cultural Heritage Abroad of the Ministry of the Culture and National Heritage. This part closes with an announcement by Marian Bialas, concerning the Polish book in the territory of Edmonton.

The second part of the book is dedicated to Jan Kowalik who devoted all his life to collecting and storing the Polish press abroad. His profile was presented by Agnieszka Bajor. Subsequently, Krzysztof Alberski discussed the periodicals of the Polish community abroad collected in the National Library. Brothers Arkadiusz and Waldemar Kugler focused on periodical press of the Polish refugees in Hungary during the World War II. Father Zdzisław Małecki raised the issue of the publishing activity of the Polish clergy in Germany. Anna Marcol made an overview of the contents of "Magazyn Kulturalny Zarys" from Germany. "Wspólnota Polska", a Polish periodical published between 2002 and 2007 constituted the subject of analysis by Karol Makles. The issue of the Polish press in the USA and Canada was attended to by four authors. Father Roman Nir from the USA presented the archive materials concerning the press of the Polish community abroad to be found in the Archive of the Poles living abroad in Orchard Lake. Danuta Sieradzka, on the other hand, centred around the phenomenon of calendars of the Polish community abroad in Chicago at the turn of the 20th and 21st centuries. Wojciech Wierzewski from the USA raised the issue of the former and contemporary press of Poles living abroad in the USA. Jan Wolski covered in his analysis two Polish literary periodicals "List Oceaniczny" and "Nowy Prąd" from Canada. Magdalena Pluskota discussed the pastoral periodicals of Poles in exile, "Duszpasterz Polski Zagranicą" and "Przegląd Powwszechny" included.

The whole of the book finishes with considerations made by the representatives of the institutions of the Polish community abroad and researchers of the very subject-matter. Zbigniew Judycki presented the activity of the Institute of Biographical Studies in France. Agata Kalinowska-Bouvy discussed the Association of Polish Authors, Translators and Journalists in Europe, Stan and Edyta Mach from Switzerland described the "Polonicum Machindex" project, referring to the register of the Polish proofs of memory in exile, whereas Maria Kalczyńska approached the issue of the activity of the Centre of Book and Polish Press in Germany, located in the Silesian Institute in Opole.

The publication is addressed to both the representatives of Poles living abroad all over the world, diplomats in their posts and a large number of specialists in humanities interested in the culture of Polish diaspora.

Die Kultur des exilpolnischen Buches und der exilpolnischen Presse Nationales und weltweites Erbe

Zusammenfassung

Zum Gegenstand der vorliegenden Publikation werden Probleme des polnischen Buches und der polnischen Presse im Ausland früher und heutzutage. Es ist schon der zweite Band der Publikationsreihe. Die Verfasser kommen aus Polen, Frankreich, Deutschland, aus der Schweiz und aus Nordamerika (Kanada, USA). In diesem Band werden die bisher noch nicht veröffentlichten archivalischen Quellen und bibliografischen Monografien ausgenutzt.

Das Buch besteht aus drei Teilen. Der erste von ihnen, *Die Kultur des Buches*, der neun Artikel und eine Mitteilung umfasst, wurde dem hervorragenden Forscher des exilpolnischen Buches, Andrzej Kłossowski, gewidmet. Der die Publikation eröffnende Artikel von Arkadiusz Wagner enthält den Lebenslauf von Kłossowski. Danuta Biblikiewicz-Blanc schreibt zum Thema *Polonika und die Politik der Übertragung von der polnischen Literatur nach 1945*. Maria Kalczyńska befasst sich mit der polnischen Kultur im Ausland und Hanna Langer mit dem exilpolnischen Bibliothekswesen anhand der *Polnischen Bücherwesensbibliografie* aus den Jahren 1989—2004. Krystyna M. Leonowicz-Babiak zeigt in wieweit politisches Bewusstsein des Polentums in den 80er Jahren des 20. Jhs durch die Publikationen des Vereins des Christlichen Dienstes der Völkerbefreiung geformt war. Agnieszka Łakomy versucht die Problematik der von den während des zweiten Weltkriegs nach Deutschland verschleppten Personen (D. P.) geschriebenen Bücher darzustellen. Piotr Roguski aus Köln befasst sich mit deutschen Polenliedern als einem publizistischen Phänomen und Forschungsphänomen. Kanadische Polonika aus der Polnischen Bibliothek in Kanada werden zum Thema der Erörterung von Halina Mokrzycka. Der nächste Verfasser, Jacek Puchalski, schildert ein Programm für Registrierung der polnischen Büchersammlungen im Ausland, das durch das Departement für Polnisches Kulturerbe im Ausland des polnischen Ministeriums für Kultur und Nationa-

lerbe entwickelt wurde. Der Teil des Buches endet mit der Mitteilung von Marian Bialas über polnisches Buch in Edmonton.

Der zweite Teil des vorliegenden Buches wurde dem Jan Kowalik gewidmet, der sein Leben lang mit Leidenschaft die im Ausland erscheinende polnische Presse gesammelt hat. Seine Person wird von Agnieszka Bajor beschrieben. Krzysztof Alberski befasst sich mit den in der Nationalbibliothek gesammelten exilpolnischen Zeitungen. Über die von den polnischen Flüchtlingen während des 2. Weltkriegs in Ungarn herausgegebenen Zeitschriften schreiben Arkadiusz und Waldemar Kugler. Zdzisław Małecki, Priester, bespricht die Verlagstätigkeit des polnischen Klerus in Deutschland. Anna Marcol analysiert den Inhalt des in Deutschland herausgegebenen Kulturmagazins „Zarys“, und Karol Makles dagegen die in Polen 2002—2007 erscheinende Zeitschrift „Wspólnota Polska“. Mit der polnischen Presse in den USA und in Kanada befassen sich vier Autoren. Roman Nir, Priester aus den USA legt die sich in dem Archiv der Polnischen Emigranten in Orchard Lake befindenden und die exilpolnische Presse betreffenden Archivalien vor. Danuta Sieradzka konzentriert sich auf die in Chicago um die Wende des 20. zum 21. Jh. herausgegebenen polnischen Kalender. Wojciech Wierzewski aus den USA bespricht die früher und gegenwärtig in den VA erscheinenden polnischen Zeitungen. Jan Wolski analysiert zwei polnische Literaturzeitschriften aus Kanada „List Oceaniczny“ und „Nowy Prąd“. Magdalena Pluskota befasst sich mit den von polnischen Emigranten herausgegebenen, seelsorgerischen Periodiken „Duszpasterz Polski Zagranicą“ und „Przegląd Powszechny“.

Das ganze Buch endet mit den Erörterungen von den Vertretern der polnischen Institutionen im Ausland und von den die Probleme der polnischen Emigranten ergründenden Wissenschaftlern. Zbigniew Judycki bespricht die Tätigkeit des französischen Instituts für Biografische Untersuchungen, Agata Kalinowska-Bouvy — des Vereins der Polnischen Autoren, Übersetzer und Journalisten in Europa. Die aus der Schweiz kommenden Stan und Edyta Mach befassen sich mit dem Entwurf „Polonicum Machindex“, dessen Aufgabe ist, die polnischen Erinnerungszeichen im Ausland zu erfassen. Maria Kalczyńska bespricht die Tätigkeit des Kabinetts des Polnischen Buches und der Polnischen Presse in Deutschland mit dem Sitz im Schlesischen Institut in Opole (Oppeln).

Das Buch ist sowohl an polnische Emigranten in der ganzen Welt, wie auch an alle Humanisten gerichtet, die an der Kultur der polnischen Diaspora Interesse haben.